

Результати дослідження. Таким чином, підвищення ефективності застосування методики навчання МА майбутніх учителів англійської мови, яка забезпечує послідовний перехід до професійно-комунікативної підготовки студентів третього курсу ЗВО, відбувається шляхом оптимальної організації навчання МА. Цей процес потребує дотримання запропонованих рекомендацій щодо особливостей планування та керування навчальним процесом, а саме: розподілу часу для аудиторної та позааудиторної роботи, організаційних форм навчання МА, послідовності виконання етапів навчання в межах кожного блоку вправ, рекомендованих режимів роботи студентів на аудиторних заняттях, моніторингу процесу формування вмінь МА, критеріїв оцінювання, способів контролю та шляхів підвищення рівня сформованості вмінь МА у майбутніх учителів англійської мови.

Перспективи подальших розвідок полягають у теоретичному обґрунтуванні та створенні спецкурсу з навчання МА для студентів третього курсу – майбутніх учителів інших іноземних мов (німецької, французької), для студентів четвертого курсу, для магістрантів. Також вважаємо необхідним зосередити увагу на розробленні професійно орієнтованих завдань для формування МА у майбутніх учителів англійської мови на початковому ступені навчання.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бевз, О. П., Гембарук, А. С., & Гончарова, О. А. (Уклад.) (2014). *Шкільний вчитель нового покоління : допроектне базове дослідження (березень 2013 – березень 2014)*. Київ, Україна: The British Council.
- Коробова, Ю. В. (2015). Експериментальна перевірка ефектив-

ності методики навчання майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої адаптації. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та Психологія*, 24, 106-116.

- Коробова, Ю. В. (2018). *Методика навчання майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої адаптації*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Николаева, С. Ю., Головач, Ю. В., Іноземцева, І. О., Каминін, І. М., Коломінова, О. О., Лещенко, В. І. ... Яценко, Л. М. (Уклад.) (1998). *Професійна підготовка вчителя англійської мови в Україні : передпроектне базове дослідження (вересень 1997 – березень 1998)*. Київ, Україна: The British Council.
- Николаева, С. Ю., Соловей, М. І., & Головач, Ю. В. (2001). *Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект*. Київ, Україна: Київський державний лінгвістичний університет.

REFERENCES

- Bevz, O. P., Hembaruk, A. S., & Honcharova, O. A. (Uklad.) (2014). *Shkilnyi vchytel novoho pokolinnia : doproektnе bazove doslidzhennia (berезen 2013 – berezen 2014)*. Kyiv, Ukraina: The British Council.
- Korobova, Yu. V. (2015). Eksperymentalna perevirka efektyvnosti metodyky navchannia maibutnikh uchyteliv anhliskoi movy movlennievoi adaptatsii. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriya Pedagogika ta Psykholohiia*, 24, 106-116.
- Korobova, Yu. V. (2018). *Metodyka navchannia maibutnikh uchyteliv anhliskoi movy movlennievoi adaptatsii*. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Kyivskiy natsionalnyi linhvistychnyi universytet, Kyiv.
- Nikolaieva, S. Yu., Holovach, Yu. V., Inozemtseva, I. O., Kamynin, I. M., Kolominova, O. O., Leshchenko, V. I. ... Yatsenko, L. M. (Uklad.) (1998). *Profesiina pidhotovka vchytelia anhliskoi movy v Ukraini : peredproektnе bazove doslidzhennia (veresen 1997 – berezen 1998)*. Kyiv, Ukraina: The British Council.
- Nikolaieva, S. Yu., Solovei, M. I., & Holovach, Yu. V. (2001). *Prohrama z anhliskoi movy dlia universytetiv / instytutiv (piatyrichnyi kurs navchannia): proekt*. Kyiv, Ukraina: Kyivskiy derzhavnyi linhvistychnyi universytet.

Отримано 16.12.2019

УДК 372.881.111.1

Котковець Аліна Леонідівна,

викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

a_kotkovets@ukr.net

ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНОСТІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРИКЛАДНОЇ МЕХАНІКИ

Здійснення ефективного контролю сформованості англійської мовної лексичної компетентності вимагає правильного вибору підходу до його організації. У статті проаналізовано основні підходи до організації контролю сформованості англійської мовної лексичної компетентності майбутніх бакалаврів з прикладної механіки та висвітлено головні принципи, що забезпечують їх ефективну реалізацію. Комунікативно-діяльнісний підхід передбачає здійснення контролю сформованості англійської мовної лексичної компетентності у змодельованих ситуаціях спілкування шляхом застосування контрольних завдань комунікативного характеру. Реалізація цього підходу безпосередньо пов'язана із дотриманням провідного методичного принципу комунікативності, а також низки спеціальних методичних принципів, що йому підпорядковані. Здійснення контролю сформованості англійської мовної лексичної компетентності на засадах особистісно-діяльнісного підходу має на меті формування гармонійної особистості, професійно компетентного та автономного майбутнього бакалавра з прикладної механіки, здатного самостійно вчитися та контролювати результати навчальної

діяльності, що вимагає дотримання зокрема і загального методичного принципу розвитку автономності студентів. Розробка методики контролю сформованості англійської мовної лексичної компетентності з урахуванням засад рефлексивного підходу передбачає активне використання форм та засобів самоконтролю, які сприятимуть рефлексії, зокрема самостійної перевірки тестових завдань за допомогою ключів, залучення мобільних додатків для самоконтролю та самооцінки лексичних знань та навичок, використання листків для самооцінювання, анкет, мовного портфелю тощо. Професійно орієнтований підхід до організації контролю сформованості англійської мовної лексичної компетентності майбутніх бакалаврів з прикладної механіки вимагає дотримання загального методичного принципу професійної спрямованості англійського навчального спілкування, а зокрема і спеціального методичного принципу професійної орієнтації контрольних завдань.

Ключові слова: контроль; комунікативно-діяльнісний підхід; особистісно-діяльнісний підхід; рефлексивний підхід; професійно орієнтований підхід; майбутні бакалаври з прикладної механіки.

Котковец Алина Леонидовна,
преподаватель кафедры английского языка технического
направления №2,
Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»,
a_kotkovets@ukr.net

ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ КОНТРОЛЯ СФОРМИРОВАННОСТИ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ЛЕКСИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ БАКАЛАВРОВ ПО ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКЕ

Осуществление эффективного контроля сформированности англоязычной лексической компетентности требует правильного выбора подходов к его организации. В статье проанализированы основные подходы к организации контроля сформированности англоязычной лексической компетентности будущих бакалавров по прикладной механике и освещены основные принципы, обеспечивающие их эффективную реализацию. Коммуникативно-деятельностный подход предполагает осуществление контроля сформированности англоязычной лексической компетентности в смоделированных ситуациях общения путем применения контрольных заданий коммуникативного характера. Реализация этого подхода непосредственно связана с соблюдением ведущего методического принципа коммуникативности, а также ряда специальных методических принципов, которые ему подчинены. Осуществление контроля сформированности англоязычной лексической компетентности на основе личностно-деятельностного подхода имеет целью формирование гармоничной личности, профессионально компетентного и автономного будущего бакалавра по прикладной механике, способного самостоятельно учиться и контролировать результаты учебной деятельности. Реализация этого подхода требует соблюдения общего методического принципа развития автономности студентов. Разработка методики контроля сформированности англоязычной лексической компетентности с учетом принципов рефлексивного подхода предполагает активное использование форм и средств самоконтроля, способствующих рефлексии, в частности внедрение самостоятельной проверки тестовых заданий с помощью ключей; использование мобильных приложений для самоконтроля и самооценки лексических знаний и навыков; использование бланков для самооценки, анкет, языкового портфеля и тому подобное. Профессионально ориентированный подход к организации контроля сформированности англоязычной лексической компетентности будущих бакалавров по прикладной механике требует соблюдения общего методического принципа профессиональной направленности англоязычного учебного общения, а в том числе и специального методического принципа профессиональной ориентации контрольных заданий.

Ключевые слова: контроль; коммуникативно-деятельностный подход; личностно-деятельностный подход; рефлексивный подход; профессионально ориентированный подход; будущие бакалавры по прикладной механике.

Kotkovets, Alina,
Teacher of Department No. 2 of English for Engineering,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute",
a_kotkovets@ukr.net

APPROACHES TO THE ORGANISATION OF ASSESSMENT OF FUTURE BACHELORS' IN APPLIED MECHANICS ENGLISH LEXICAL COMPETENCE

Effective assessment of the English-language lexical competence requires the choice of proper approaches to its organisation. The article analyses the basic approaches to the organisation of the assessment of future bachelors' in applied mechanics English lexical competence and outlines the main principles that ensure their effective implementation. The communicative action-oriented approach involves the assessment of an English lexical competence in simulated communicative situations by applying communicative tasks and assignments. The implementation of this approach is directly related to the leading methodological principle of communication, as well as a number of specific methodological principles that derive from it. The assessment of the English lexical

competence on the basis of the learner-centred approach is aimed at developing a harmonious personality, a professionally competent and independent future Bachelor of applied mechanics, an autonomous learner who is able to reflect and assess own results. This approach requires following in particular the methodological principle of learner autonomy development. Developing a methodology for assessment of English lexical competence according to the reflexive approach involves the active use of forms and means of self-assessment, which facilitate reflection. These include self-assessment of tests using keys, the use of mobile applications for self-assessment and self-evaluation of lexical skills and knowledge, self-esteem questionnaires, language portfolio, etc. A professionally oriented approach to the organisation of the assessment of future Bachelors' in applied mechanics English lexical competence requires following the general methodological principle of professional orientation of communication in English, and in particular, and the special methodological principle of the professional orientation of test tasks.

Key words: assessment; communicative approach; learner-centred approach; reflexive approach; professionally oriented approach; future Bachelors in applied mechanics.

Постановка проблеми. Формування кваліфікованого конкурентоспроможного на міжнародному ринку праці фахівця технічного галузі, здатного до безперервного саморозвитку, неможливе сьогодні без володіння іноземною мовою, зокрема англійською, як мовою міжнародного спілкування. Практичною метою навчання англійської мови у немовних закладах вищої освіти є формування англійської професійно-орієнтованої комунікативної компетентності, складником якої є лексична компетентність. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність розробки ефективної методики організації та проведення контролю англійської лексичної компетентності, адже контроль є невід'ємною частиною освітнього процесу. Здійснення ефективного контролю сформованості англійської лексичної компетентності (АЛК) вимагає правильного вибору підходів до його організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання контролю у навчанні іноземних мов впродовж тривалого часу розглядалося у працях провідних методистів, педагогів та психологів, таких як І. О. Зимня, А. В. Конишева, О. В. Мусницька, С. Ю. Николаєва, О. О. Миролубов, Ю. І. Пассов, Н. Ф. Тализіна, В. С. Цетлін та інші. Огляд сучасних публікацій свідчить про те, що актуальною є проблема методики контролю сформованості іноземної комунікативної компетентності та її окремих складників у процесі вивчення мови. Так, Я. А. Крапчатова досліджувала проблему організації само- і взаємоконтролю сформованості англійської компетентності в аудіюванні, І. Ф. Мусаєлян висвітлювала методику формування та контролю лексико-граматичного компонента мовної компетентності, В. В. Осідак розглядала проблему комплексного контролю сформованості англійської граматичної компетентності, С. І. Шукліна розробляла методику контролю сформованості англійської соціокультурної компетентності. Окремі аспекти проблеми тестового контролю розкриваються у дослідженнях О. А. Гришиної, А. В. Дроздової, О. Г. Квасової, О. В. Кміть, А. В. Матієнко, Р. П. Мільруд, О. О. Молокович, О. П. Петрашук, Н. С. Сасенко, О. О. Української та інших. Однак попри значну кількість публікацій з проблеми, що розглядається, окремої уваги потребує дослідження методики контролю

сформованості англомовної лексичної компетентності майбутніх бакалаврів з прикладної механіки. Оскільки розроблення методики контролю неможливе без урахування дидактичних та методичних засад його організації, **метою статті** є визначення основних підходів до організації контролю сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки та висвітлення головних принципів, що забезпечують їх ефективну реалізацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль як процес визначення рівня знань, вмінь та навичок тих, хто навчається, в результаті виконання ними завдань (Азимов, & Щукін, 2009, с. 112), є невід'ємною частиною всього освітнього процесу. Контроль дозволяє викладачеві та студентам дізнаватися про результати навчальної діяльності, а завдяки цьому вносити необхідні корективи у подальшу роботу та оптимізувати її. У сучасних дослідженнях контроль розглядається як інтегрована єдність зовнішнього контролю з боку викладача (або інших студентів під керівництвом педагога) та внутрішнього самоконтролю студентів (Я. А. Крапчатова, В. В. Осідак, Н. С. Саєнко). Погляд на контроль саме з такої позиції дозволяє мотивувати студентів та скеровувати навчальну діяльність відповідно до їхніх потреб, а створення необхідних психолого-педагогічних передумов забезпечує ефективність організації контролю.

Як складник системи навчання контроль безпосередньо залежить від вибору підходу до організації навчального процесу в цілому та контролю зокрема. За визначенням, наданим у сучасному словнику методичних термінів, підхід є базовою категорією методики, що визначає загальну стратегію навчання мови та вибір методу навчання (Азимов, & Щукін, 2009, с. 200). На думку Дж. Річардса та Т. Роджерса підхід визначає теоретичні принципи навчання, зокрема ключові процеси навчання та умови, що сприяють успішному навчанню мови (Richards, & Rodgers, 1991, с. 19). І. О. Зимня надає декілька тлумачень вищезгаданого поняття, серед яких визначення підходу до навчання як світоглядної категорії, що відображає соціальні установки суб'єктів навчання, та розуміння підходу до навчання як глобальної та системної організації й самоорганізації освітнього процесу, що містить усі його складники, а зокрема і суб'єктів педагогічної взаємодії (Зимня, 2000, с. 75). Таким чином, підхід є методологічною основою, що визначає вибір методів, прийомів і форм навчання та відповідно контролю. Поширеними сучасними підходами до навчання іноземної мови є комунікативно-діяльнісний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, рефлексивний, рівневий та професійно-орієнтований. В контексті дослідження проблеми контролю сформованості АЛК слід детальніше розглянути комунікативно- та особистісно-діяльнісний підходи, оскільки вони втілюють діялісно-орієнтований підхід, рекомендований Радою Європи (Council of Europe, 2018, с. 27), рефлексивний підхід, залучення якого є передумовою організації самоконтролю, а також професійно-орієнтований підхід, доцільність якого є

очевидною в рамках навчання англійської мови професійного спрямування, зокрема у процесі контролю сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки. Відповідно до обраних підходів доцільно розглядати окремі принципи організації контролю, які що сприяють їх реалізації. Принципи за визначенням А. М. Щукіна є вихідними положеннями, що визначають вимоги до навчального процесу та його складових (Щукін, 2006, с. 147). Окреслені в межах кожного підходу принципи можна віднести до спеціальних методичних принципів, що витікають із загальних методичних, є специфічними для контролю сформованості АЛК, та поряд із дидактичними та загальними методичними – сприяють організації і регулюванню процесу контролю.

Аналіз досліджень, присвячених контролю, свідчить про те, що низка методистів, а саме В. В. Осідак, О. О. Українська, Т. Г. Король наголошують на необхідності реалізації комунікативного підходу до контролю. Так, **комунікативно-діяльнісний підхід**, що лежить в основі сучасної системи навчання іноземних мов та ґрунтується на працях С. Л. Рубінштейна, Л. С. Виготського, О. О. Леонтьєва, І. О. Зимньої (Азимов, & Щукін, 2009, с. 100), передбачає навчання та здійснення контролю шляхом досягнення комунікативних цілей у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності. Відповідно до цього підходу, контроль сформованості АЛК слід організувати таким чином, щоб контрольні завдання носили комунікативний характер та вимагали від студентів виконання дій з лексичними одиницями (ЛЮ) у заданих комунікативних ситуаціях, що моделюють процес спілкування, наближений до реального. Реалізація комунікативно-діялісного підходу безпосередньо пов'язана із дотриманням провідного *методичного принципу комунікативності*, а також низки спеціальних методичних принципів, що йому підпорядковані. Оскільки контроль є компонентом системи навчання, описані Ю.І. Пассовим принципи комунікативного методу навчання (Пассов, 1985, с. 35-42) є дійсними і для організації контролю. Тому здійснення контролю сформованості АЛК на засадах комунікативно-діялісного підходу вимагатиме дотримання таких *принципів*, як: мовленнєва спрямованість контрольних завдань, зокрема залучення умовно-комунікативних вправ (наприклад, перевірка використання лексичних одиниць у комунікації); індивідуалізація контрольних завдань як засіб мотивації (розробка завдань відповідно до індивідуальних психологічних та вікових особливостей студентів); функціональність ЛЮ у контрольних завданнях (відбір типових професійних сфер, ситуацій та лексичних засобів спілкування, зокрема термінологічної лексики); ситуативність (контроль сформованості лексичних навичок у заданих комунікативних ситуаціях, таких як обговорення з колегами конструкцій і деталей, розробки проєктів тощо); новизна змісту та форми контрольних завдань (контроль гнучкості сформованих лексичних навичок за допомогою залучення різних контекстів для їх перевірки, зокрема особливості використання ЛЮ, що мають загальноживане та термінологічне значення).

Очевидним в рамках цього підходу є методичний принцип автентичності, адже наближення до реальних умов спілкування неможливе без залучення автентичних матеріалів, автентичних комунікативних ситуацій та автентичних контрольних завдань. Отже, викладачеві слід організувати контроль сформованості АЛК в межах чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння, письмо) у комунікативних ситуаціях, наближених до реальних (професійно-ділове спілкування). З метою контролю сформованості АЛК згідно цього підходу викладач може залучати ділові та рольові ігри, проєктні завдання, де буде відбуватися перевірка та оцінювання здатності студентів застосовувати ЛО у спілкуванні під час виконання комунікативного завдання. Важливим етапом зазначених видів діяльності є фаза аналізу та оцінювання, під час якої викладач та студенти обговорюють результати. Це сприяє розвитку вмінь само- та взаємоконтролю і само- і взаємооцінювання. Залучення ситуативних, інтерактивних та проєктних завдань також дозволяють індивідуалізувати процес навчання та контролю. Врахування індивідуальних особливостей студентів під час здійснення контролю сформованості АЛК також тісно пов'язане з особистісно-діяльнісним підходом, що передбачає більшу автономність студентів.

В умовах гуманізації сучасної системи освіти, метою якої є сприяння розвитку та самореалізації особистості студента, не втрачає актуальності особистісно-орієнтоване навчання. Останнє у сучасній методиці розглядається в межах особистісно-діяльнісного підходу, що може бути співвіднесений з студентоцентрованим навчанням (student-centred approach, learner-centred approach). **Особистісно-діяльнісний підхід** базується на роботах Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, Б. Г. Ананьєва та виокремився у середині 80х років (Зимня, 2000, с. 75). Навчання на засадах особистісно-діяльнісного підходу відбувається з урахуванням вікових, психологічних, професійних інтересів, можливостей та потреб тих, хто навчається (Азимов, & Щукин, 2009, с.130) з орієнтацією на розвиток особистості студента як активного суб'єкта навчання. Здійснення контролю сформованості АЛК згідно обраного підходу має сприяти розвитку гармонійної особистості, професійно компетентного та автономного майбутнього бакалавра з прикладної механіки, здатного самостійно вчитися та контролювати результати навчальної діяльності, що вимагає дотримання зокрема і *загального методичного принципу* розвитку автономності студентів. Цей підхід характеризується як з боку викладача, так і з боку студента та розглядається як єдність взаємопов'язаних особистісного та діяльнісного компонентів. Розмежування цих двох складників є досить умовним, оскільки як особистість студента визначає його діяльність, так і діяльність впливає на формування та розвиток особистості. Особистісний компонент підходу, як зазначає Н. В. Майєр, передбачає врахування потреб, мотивів, цілей, професійно значущих особистісних та психічних якостей студентів (Майєр, 2019, с. 25), що проявляється

на думку І. О. Зимньої через зміст та форму навчальних завдань та характер спілкування зі студентом (Зимня, 2000, с. 76). Тому відповідно, вибір оптимальних форм, прийомів та засобів контролю, а також створення контрольних завдань для перевірки сформованості АЛК має здійснюватися з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей студентів та з метою розвитку низки компетентностей (мовленнєвих, мовних та лексичної зокрема, навчально-стратегічної, тестової, професійної та ін.), а також пам'яті, уваги, критичного та логічного мислення. Так, працюючи зі студентами майбутніми бакалаврами з прикладної механіки, слід враховувати з-поміж низки інших індивідуальних особливостей технічний тип мислення, що передбачатиме залучення контрольних завдань близьких та звичних для їхньої галузі, наприклад, використання схем та таблиць для заповнення, позначення ЛО на зображенні тощо. В основі діяльнісного компонента описаного підходу лежить категорія діяльності, зокрема розглядається навчальна та педагогічна діяльність. Слідом за І. О. Зимньою характеристиками діяльності вважаємо суб'єктність, предметність, активність, цілеспрямованість, вмотивованість та усвідомленість (Зимня, 2000, с. 86). Знання вказаних характеристик дозволяє викладачеві підвищувати ефективність організації та управління навчальною діяльністю. Так педагог лише скеровує освітній процес у правильному напрямку, в той час як студент самостійно засвоює нові знання та розвиває вміння у процесі навчальної діяльності та контролює її результати. Особистісно-діяльнісний підхід до організації контролю АЛК з позиції викладача, таким чином, передбачає орієнтацію на студентів як суб'єктів навчання, що несуть відповідальність за навчальну діяльність та врахування їхніх індивідуальних психологічних особливостей, мотивів, інтересів та здібностей. Більше уваги слід приділяти поточному контролю, основною функцією якого є зворотний зв'язок, оскільки студент та процес його навчальної діяльності займають центральну позицію. Серед форм організації контролю АЛК викладачеві слід надати перевагу самоконтролю та взаємоконтролю, тому завданням викладача також є створення необхідних умов для розвитку вмінь само- та взаємоконтролю, само- та взаємооцінювання та само- та взаємокорекції. З цією метою педагогу варто залучати тестові завдання комунікативного характеру, креативні контрольні завдання, інтерактивні завдання для взаємоконтролю, мовний портфель для самоконтролю, проєктні роботи тощо. Невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу стали інформаційно-комунікаційні технології, тому використання автоматизованих засобів контролю також слід враховувати у розробці методики контролю АЛК. Зокрема доцільним є використання електронних тестових завдань та інтерактивних навчальних ігор як на практичних заняттях, так і в позааудиторний час, а також комп'ютерних програм та мобільних додатків, що пропонують навчання та самоконтроль засвоєної лексики. З огляду на все вищезазначене та, спираючись на принципи особистісно-діяльнісного підходу виокремлен-

ні Н.В. Майєр (Майєр, 2019, с. 25), можна стверджувати, що контроль сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки має відбуватися на засадах таких спеціальних методичних *принципів*: самостійності студентів у виборі форм контролю; домінуючої ролі самоконтролю і взаємоконтролю; врахування індивідуальних рис та навчальних стилів студентів під час створення контрольних завдань; використання інформаційно-комунікаційних технологій (Майєр, 2019, с. 25) для контролю та самоконтролю сформованості АЛК. Особистісно-діяльнісний підхід до навчальної та контролюючої діяльності з боку студентів означає здатність відслідковувати власний прогрес, більшу самостійність у виборі форм та засобів контролю, можливість саморозвитку, самореалізації та прояву індивідуальності. Перелічені характеристики пов'язані зі здатністю студента до рефлексії та рефлексивного підходу до власної навчальної діяльності.

Рефлексія є важливою характеристикою викладача та студента. Поняття рефлексії з'явилося у філософії та трактується як діяльність самопізнання або теоретична діяльність людини, направлена на осмислення своїх дій, культури та її основ (Стєпин, 2001, с. 445). У методиці навчання іноземних мов і культур під рефлексією розуміють систематичне вивчення та аналіз навчально-пізнавальної та професійної діяльності з метою її вдосконалення та кращого розуміння (Гайдукова, 2008, с. 46). Очевидно, що процес дослідження та аналізу власної діяльності неможливий без самоконтролю та самооцінки. Здатність до рефлексії є передумовою розвитку вмінь самонавчання та самовдосконалення впродовж життя, а отже і адаптації до постійних змін у професійній сфері. На думку М. О. Князян, рефлексивний компонент, на ряду з мотиваційно-ціннісним, змістовим та процесуально-операційним, є складником самостійно-дослідницької діяльності та передбачає саморозкриття та самоздійснення студента, забезпечує безперервність освіти (Князян, 2007, с. 20). Саме завдяки рефлексії студенти здатні аналізувати результати навчальної діяльності, контролювати та оцінювати їх. З огляду на це, доцільною є розробка методики контролю сформованості АЛК з урахуванням засад рефлексивного підходу. Н. В. Майєр розглядає в межах рефлексивного підходу категорії рефлексивного знання, рефлексивного мислення, рефлексивної позиції (позиції рефлексивної самооцінки) та рефлексивних умінь студентів (Майєр, 2015, с. 42). З опорою на її дослідження, в контексті нашої роботи визначаємо, що контроль сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки є пов'язаним з таким компонентом АЛК як лексична усвідомленість та повинен сприяти

- набуттю рефлексивних знань (аналіз наявних лексичних знань відповідно до їхнього застосування у мовленні);
- формуванню рефлексивного мислення (розмірковування про свій тип «учня», тобто власний навчальний стиль, про процеси формування АЛК та оволодіння англійською лексикою, загальною та термінологічною, про ефективні способи запам'ятовування лексичних одиниць, про результати навчальної діяльності);

- активізації рефлексивної позиції (розвиток особистості, що усвідомлює необхідність рефлексії, що прагне до постійного самоаналізу та самооцінки цілей та результатів навчальної діяльності в цілому та формуванню АЛК зокрема);
- розвитку рефлексивних вмінь (здатність здійснювати самоконтроль та самооцінку сформованості лексичних навичок, визначати ефективні форми та засоби самоконтролю, аналізувати помилки та усвідомлювати власні слабкі сторони й труднощі у формуванні АЛК, коригувати подальший процес формування АЛК відповідно до результатів самоаналізу та самоконтролю).

Реалізація рефлексивного підходу до контролю сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки передбачає активне використання форм та засобів самоконтролю, які сприятимуть рефлексії, зокрема самостійної перевірки тестових завдань за допомогою ключів (в електронному або друкованому вигляді), що вимагає дотримання принципу забезпечення студентів засобами самоконтролю за процесом і результатом учіння (Майєр, 2019, с. 27); залучення мобільних додатків для самоконтролю та самооцінки лексичних знань та навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності; використання листків для самооцінювання, анкет, мовного портфелю тощо. Таким чином, організація контролю сформованості АЛК на засадах рефлексивного підходу передбачає дотримання таких *принципів*: домінуючої ролі самоконтролю; забезпечення студентів засобами здійснення самоконтролю та самооцінювання. Дотримання цих принципів сприятиме розвитку рефлексивних вмінь студентів, що необхідні їм для безперервного професійного зростання та самовдосконалення. Однак, формування та розвиток професійних компетентностей під час навчання у закладах вищої освіти передбачає урахування професійно орієнтованого підходу і до навчання та контролю іноземної мови.

Професійно орієнтований підхід, як свідчить назва, має на меті підготовку майбутніх спеціалістів до іншомовного спілкування у професійних та ділових сферах і ситуаціях. Як зазначає О. М. Огуй, професійно орієнтоване навчання мови є пріоритетним напрямком на сучасному етапі розвитку освіти та означає підготовку студентів з урахуванням конкретної спеціальності (Бігич та ін., 2013, с. 177). Тож, підбір матеріалів, тем, ситуацій тощо має відбуватися з урахуванням фахового спрямування. Професійно орієнтований підхід до організації контролю сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки вимагає дотримання *загального методичного принципу* професійної спрямованості англійською мовою навчального спілкування, а зокрема і спеціального методичного *принципу* професійної орієнтації контрольних завдань, а саме матеріалів, що в них використовуються, комунікативних сфер та

ситуацій. Залучення автентичних фахових матеріалів сприятиме розвитку професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності.

Результати дослідження. Підсумовуючи все вищезазначене, контроль сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки має відбуватися на засадах комунікативно-діяльнісного, особистісно-діяльнісного, рефлексивного та професійно-орієнтованого підходів. Організація контролю на основі відповідних підходів вимагає дотримання загальних методичних принципів комунікативності, автентичності, розвитку автономності студентів, професійної спрямованості англомовного навчального спілкування та спеціальних методичних принципів комунікативності контрольних завдань (мовленнєва спрямованість, індивідуалізація, функціональність, ситуативність, новизна контрольних завдань); самостійності студентів у виборі форм контролю; домінуючої ролі самоконтролю і взаємоконтролю; врахування індивідуальних особливостей та навчальних стилів студентів під час створення контрольних завдань; використання інформаційно-комунікаційних технологій для контролю та самоконтролю сформованості АЛК; забезпечення студентів засобами здійснення самоконтролю та самооцінювання; професійної орієнтації контрольних завдань.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні цілей та функцій контролю сформованості АЛК майбутніх бакалаврів з прикладної механіки.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Азимов, Э. Г., & Щукин, А. Н. (2009). *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)*. Москва: Издательство ИКАР.
- Бігич О. Б., Бондар Л. В., Волошинова М. М., Максименко Л. О., Огуй О. М., Окопна Я. В., & Сімкова І. О. (2013). *Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей: Колективна монографія*. Київ: Вид. центр КНЛУ.
- Гайдукова, Л. В. (2008). *Формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови*. (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Зимняя, И. А. (2000). *Педагогическая психология*. Москва: Логос.
- Князян, М. О. (2007). *Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки*. (Автореф. дис. док. пед. наук). Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського, Одеса.
- Крапчатова, Я. А. (2010). Психолого-педагогічні передумови організації само- і взаємоконтролю рівня сформованості англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх філологів. *Вісник КНЛУ. Серія "Педагогіка та психологія"*, 18, 229–239.
- Майер, Н. В. (2015). *Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика: монографія*. Київ, КНЛУ.
- Майер, Н. В. (2019). Сучасні підходи до формування тестової компетентності майбутнього вчителя іноземних мов і культур. *Іноземні мови*, 1(97), 22 – 29. <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2019.1.157610>
- Осідак, В. В. (2004). *Комплексний контроль рівня сформованості англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.

- Пассов, Е. И. (1985). *Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению*. Москва: Просвещение.
- Саенко, Н. С. (1998). *Тестовый контроль уровня сформированности лексического навыка чтения у студентов I этапа неязыкового вуза (на материале английского языка)* (Дис. канд. пед. наук). Национальный технический ун-т Украины «Киевский политехнический ин-т», Киев.
- Степин, В. С. (Ред). (2001). *Новая философская энциклопедия: В 4 тт.* Москва: Мысль.
- Щукин, А. Н. (2006). *Обучение иностранным языкам: Теория и практика*. Москва: Филоматис.
- Council of Europe (2018). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. The Companion Volume with New Descriptors. Retrieved from <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. (1991). *Approaches and Methods in Language Teaching: A Description and Analysis*. Cambridge : Cambridge University Press.

REFERENCES

- Azimov, E. G., & Shchukin, A. N. (2009). *Novyy slovar' metodicheskikh terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazykam)*. Moskva: Izdatel'stvo IKAR.
- Bihych O. B., Bondar L. V., Voloshynova M. M., Maksymenko L. O., Ohui O. M., Okopna Ya. V., & Simkova I. O. (2013). *Teoriia i praktyka formuvannia inshomovnoi profesiino orientovanoi kompetentnosti v hovorinni u studentiv nelinhvistychnykh spetsialnostei: Kolektyvna monohrafiia*. Kyiv: Vyd. tsestr KNLU.
- Haidukova, L. V. (2008). *Formuvannia profesiino orientovanoi kompetentsii v dialohichnomu movlenni u maibutnix uchyteliv anhliiskoi movy*. (Dys. kand. ped. nauk). Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychniy universytet, Kyiv.
- Zimnyaya, I. A. (2000). *Pedagogicheskaya psikhologiya*. Moskva: Logos.
- Kniyzian, M. O. (2007). *Systema formuvannia samostiino-doslidnytskoi diialnosti maibutnix uchyteliv inozemnykh mov u protsesi stupe-nevoi pidhotovky*. (Avtoref. dys. dok. ped. nauk). Pivdenoukrainskyy derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni K.D.Ushynskoho, Odesa.
- Krapchatova, Ya. A. (2010). Psykholoho-pedahohichni peredumovy orhanizatsii samo- i vzaiemokontroliu rivnia sformovanosti anhlo-movnoi kompetentsii v audiuvanni maibutnix filolohiv. *Visnyk KNLU. Seriiia "Pedahohika ta psykholohiia"*, 18, 229–239.
- Maiier, N. V. (2015). *Formuvannia metodychnoi kompetentnosti u maibutnix vykladachiv frantsuzkoi movy: teoriia i praktyka: monohrafiia*. Kyiv, KNLU.
- Maiier, N. V. (2019). Suchasni pidkhody do formuvannia testovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnykh mov i kultur. *Inozemni movy*, 1(97), 22 – 29. <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2019.1.157610>
- Osidak, V. V. (2004). *Kompleksnyi kontrol rivnia sformovanosti anhlo-movnoi hramatychnoi kompetentsii maibutnix filolohiv* (Dys. kand. ped. nauk). Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychniy universytet, Kyiv.
- Passov, E. I. (1985). *Kommunikativnyy metod obucheniya inoyazychnomu govoreniiyu*. Moskva: Prosveshchenie.
- Saenko, N. S. (1998). *Testovyy kontrol' urovnya sformirovannosti leksicheskogo navyka chteniya u studentov I etapa neyazykovogo vuza (na materiale angliyskogo yazyka)* (Dis. kand. ped. nauk). Natsional'nyy tekhnicheskyy un-t Ukrainy "Kievskiy politekhnicheskyy in-t", Kiev.
- Stepin, V. S. (Red). (2001). *Novaya filosofskaya entsiklopediya: V 4 tt.* Moskva: Mysl'.
- Shchukin, A. N. (2006). *Obuchenie inostrannym yazykam: Teoriya i praktika*. Moskva: Filomatis.
- Council of Europe (2018). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. The Companion Volume with New Descriptors. Retrieved from <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. (1991). *Approaches and Methods in Language Teaching: A Description and Analysis*. Cambridge : Cambridge University Press.

Отримано 19.01.2020